

развития предприятий транспорта и промышленности за счет формирования промышленно-логистического парка.

Ключевые слова: инновационная деятельность, модель инновационного развития, технопарк, промышленно-логистический парк.

Summary. The paper considers the current state of innovation in the industrial and transport sectors of Ukraine and proposed the creation of innovative models of transport and industry through the formation of industrial and logistics park.

Keywords: innovation, innovation development model, techno, industrial and logistics park.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Єлагін Ю.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 338.5:656.2

АНАЛІЗ СТРУКТУРНОЇ ДИНАМІКИ ПРЯМИХ ТА НЕПРЯМИХ ВИТРАТ

Котов А.М., к.е.н., доцент (ХНЕУ)

Стаття присвячена вирішенню проблем аналізу витрат підприємства. Увагу акцентовано на аналізі структурної динаміки прямих та непрямих витрат.

Ключові слова: витрати, аналіз витрат, прямі витрати, непрямі витрати, динаміка витрат.

Постановка проблеми. Головне завдання виробничої діяльності промислового підприємства полягає у створенні вартості, яка задовольняє потреби споживача. Для створення цієї вартості на підприємстві реалізується ланцюг процесів, що потребують певних витрат ресурсів. Розвиток потреб споживачів, посилення конкуренції, техніко-технологічне вдосконалення та багато інших факторів призводить до постійного підвищення складності виробництва, а це неодмінно відображається на обсягах та структурі витрат і визначає ефективність сучасних підприємств. В цих умовах оптимізація витрат та зниження собівартості продукції при зростанні її якості є однією з головних цілей та найважливішим фактором розвитку підприємства і виживання у конкурентній боротьбі. Досягнення цієї мети потребує вдосконалення існуючих методик та прийомів аналізу витрат з урахуванням зростаючої складності та особливостей бізнес-процесів сучасних промислових підприємств, що дозволить своєчасно визначати проблеми та приймати відповідні рішення.

Аналіз досліджень. Питання калькулювання та аналізу собівартості продукції промислових підприємств розглянуті в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів,

таких як Л.Ф. Аксененко, Н.А. Адамов, Ю.Д. Батрін, М.А. Бахрушина, А.П. Віткалова, К.М. Гаріфуллін, О.В. Грищенко, А.О. Єфремова, Т.П. Карпова, О.Г. Кулакова, М.В. Літвінов, Ю.О. Мішин, В.Д. Новодворський, Л.В. Панферова, Дж. Ріс, Ю.О. Соколов, В.И. Стражев, Д. Фостер, М.Г. Чумаченко, А.Д. Шеремет та ін. Однак підходи цих авторів у сучасних умовах господарювання не повністю вирішують ключову проблему оптимізації витрат при збереженні рівня якості продукції та досягнутих результатів діяльності, тому що існують такі утруднення, як низька якість аналітичних даних, значна кількість інформаційних джерел, недостатня автоматизація аналізу. Вирішення цієї проблеми традиційними способами (аналіз структури та динаміки витрат) суттєво утруднюється без співставлення із динамікою прибутку. Аналіз структурної динаміки витрат у сукупності із динамікою прибутку дозволяє, на основі наявних даних, точніше визначити основні тенденції розвитку підприємства та напрямки зниження собівартості продукції: впровадження нових технологічних процесів із покращеними результатами; виявлення та забезпечення найповнішого використання резервів; забезпечення найповнішого використання напівфабрикатів, комплектуючих, сировини та

матеріалів, палива та енергії, робочого часу і т.д.; підвищення продуктивності праці; зменшення браку; зниження усіх можливих інших витрат.

Метою цього дослідження є вдосконалення системи аналізу витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) для покращення контролю над виробничою діяльністю шляхом виділення та співставлення показників витрат та прибутку.

Результати дослідження. Витрати на виробництво класифікуються за різними ознаками: за видами діяльності, за місцем виникнення, за способом віднесення до конкретного об'єкта видатків і т.д. При цьому серед авторів існує багато підходів до визначення прямих й непрямих витрат. Так О.Г. Кулакова представляє прямі витрати як витрати, передбачені технологією виробництва конкретного виду продукції, які можуть бути безпосередньо віднесені на собівартість об'єкта калькулювання в момент їхнього виникнення або нарахування. Непрямими є витрати, пов'язані з організацією й обслуговуванням виробничого процесу, управлінням підрозділами [4].

На думку М.В. Літвінова прямі витрати пов'язані безпосередньо з випуском продукції, виконанням робіт і наданням послуг, а непрямі – це витрати на управління й обслуговування виробництва. Порівняння переліку статей умовно-змінних і умовно-постійних витрат з переліком прямих і непрямих витрат дозволяє зробити висновок про їхню подібність. У випадку наявності або відсутності вираженої пропорційної залежності кожний вид витрат умовно буде вважатися змінним, або постійним [5].

Традиційні методи розподілу непрямих витрат можуть викривлювати інформацію, необхідну для оцінки економічної ефективності виробництва окремих видів продукції [1]. Для вирішення представлених проблем доцільно організувати облік витрат на підприємстві за системою «директ-кост» [6]. Також певний інтерес представляє система обліку за місцями виникнення витрат яка передбачає вимірювання витрат без вимірювання випуску продукції. У багатьох випадках виміряти продукцію або неможливо, або не потрібно, наприклад, обсяг послуг планових служб або бухгалтерії [2].

Для здійснення аналізу витрат необхідно чітко визначити в яких аспектах класифікувати витрати, наскільки деталізувати місця виникнення витрат і яким чином погоджувати їх із центрами відповідальності. Одночасно розробляються принципи обліку витрат за носіями (видам продукції) [3].

А.Д. Шеремет [7] пропонує традиційний аналіз витрат на виробництво та збут продукції доповнювати аналізом структурної динаміки витрат від звичайної діяльності та інших витрат у

співставленні із динамікою виручки від реалізації продукції, що дає узагальнені результати. Логічним продовженням цього підходу є фокусування аналізу на вивченні динаміки прямих та непрямих витрат у співставленні із динамікою операційного прибутку. Це дає можливість точніше визначити характер змін у виробничому процесі підприємства та можливі шляхи подолання існуючих проблем.

Для цього доцільно використовувати дані про зміну прибутку підприємства від операційної діяльності, зміну прямих витрат на виробництво продукції підприємства, та зміну непрямих витрат на виробництво продукції. Динаміка цих показників дає можливість визначити найбільш важливі характеристики процесу формування витрат підприємства при виробництві продукції та, як наслідок, відображає закономірності його фінансових результатів. При цьому використання аналітичних даних декількох періодів дозволяє оцінити динаміку витрат операційної діяльності та її відповідність запланованій траєкторії розвитку підприємства.

Розрахунок зміни прибутку підприємства від операційної діяльності ($\Delta\Pi$), зміни прямих ($\Delta Вп$) та непрямих ($\Delta Вн$) витрат на виробництво продукції підприємства здійснюється наступним чином:

$$\Delta\Pi = \Pi_i - \Pi_{i-1} \quad (1)$$

$$\Delta Вп = Вп_i - Вп_{i-1} \quad (2)$$

$$\Delta Вн = Вн_i - Вн_{i-1} \quad (3)$$

де: Π_i $Вп_i$ $Вн_i$ – відповідно прибуток підприємства від операційної діяльності, прямі витрати та непрямі витрати звітного періоду.

Π_{i-1} $Вп_{i-1}$ $Вн_{i-1}$ – відповідно прибуток підприємства від операційної діяльності, прямі витрати та непрямі витрати попереднього періоду.

Саме співставлення динаміки прямих та непрямих витрат із динамікою прибутку від операційної діяльності дозволяє у режимі експрес-аналізу оцінити обґрунтованість цих витрат, визначити напрямки деталізації подальшого аналізу та напрямки розробки відповідних управлінських рішень. Такий підхід дає можливість розглянути вісім варіантів співвідношень показників на відміну від чотирьох, які наведені у [7]. Це забезпечує більший рівень деталізації аналізу витрат що є передумовою точнішого обґрунтування відповідного управлінського рішення.

За результатами розрахунку та співставлення показників підприємства визначається характеристика його стану, та можливі напрямки управлінських впливів для оптимізації витрат та максимізації фінансового результату (табл. 1). Характер стану підприємства

у залежності від співвідношення показників та можливі напрямки управлінського впливу, які наведені у таблиці 1, є результатом узагальнення та систематизації можливих варіантів розвитку підприємства та управлінських рішень у конкретних умовах господарювання.

Таблиця 1

Характеристика підприємства та можливі напрямки управлінського впливу

Характер зміни	Характер стану підприємства	Можливі напрямки управлінського впливу
$\Delta П > 0$ $\Delta Вн \geq 0$ $\Delta Вп \geq 0$	Виробнича діяльність на стадії зростання	Обґрунтування та ретельний контроль зростання прямих та непрямих витрат підприємства, постійний пошук оптимального рівня прямих та непрямих витрат і розробка заходів оптимізації
$\Delta П \leq 0$ $\Delta Вн \geq 0$ $\Delta Вп \geq 0$	Погіршення стану підприємства або кризовий стан	Розробка та реалізація програм скорочення прямих та непрямих витрат, активізація збутової діяльності, модернізація продукції, розробка нової продукції, пошук нових видів діяльності, санація підприємства, процедура банкрутства
$\Delta П \leq 0$ $\Delta Вн < 0$ $\Delta Вп \geq 0$	Нестабільний стан підприємства	Модернізація технології виробництва продукції, перегляд норм витрат сировини, вдосконалення організації виробництва, вдосконалення системи матеріально-технічного постачання
$\Delta П > 0$ $\Delta Вн < 0$ $\Delta Вп \geq 0$	Стадія зростання або позитивна ринкова кон'юнктура	Ретельний контроль зростання прямих витрат, оцінка оптимальності прямих витрат, закріплення досягнутого результату економії непрямих витрат, обґрунтування оптимального обсягу виробництва
$\Delta П > 0$ $\Delta Вн \geq 0$ $\Delta Вп < 0$	Підприємство на стадії зростання або стабільне	Розробка та реалізація заходів щодо необґрунтованого збільшення непрямих витрат, контроль зменшення прямих витрат та забезпечення належної якості продукції
$\Delta П > 0$ $\Delta Вн \geq 0$ $\Delta Вп < 0$	Підприємство функціонує нестабільно	Активізація збутової діяльності, розробка нової продукції або пошук нових видів діяльності, розробка та реалізація заходів оптимізації непрямих витрат, контроль зменшення прямих витрат та забезпечення належної якості продукції
$\Delta П \leq 0$ $\Delta Вн < 0$ $\Delta Вп < 0$	Погіршення стану підприємства	Активізація збутової діяльності, модернізація продукції, розробка нової продукції, оцінка достатності зниження непрямих витрат, контроль зменшення прямих витрат та забезпечення належної якості продукції, санація підприємства
$\Delta П > 0$ $\Delta Вн < 0$ $\Delta Вп < 0$	Підприємство функціонує стабільно	Активізація збутової діяльності, контроль зменшення прямих витрат та забезпечення належної якості продукції, формування фонду розвитку виробництва

Висновки. Відповідно до характеру непрямих витрат формуються попередні висновки про ефективність подальшого нарощування обсягів виробництва. Для пошуку найбільш ефективних шляхів зниження собівартості необхідна інформація про питому вагу певних витрат у структурі собівартості. Із цією метою здійснюється аналіз собівартості за елементами витрат. На основі отриманих даних здійснюється оцінка характеру виробництва (матеріалоемне, трудомістке, фондоемне). Виходячи з характеру виробництва визначаються головні напрямки пошуку резервів зниження собівартості. Таким чином, застосування представлених рекомендацій дає можливість підсилити контроль над формуванням витрат на виробництво, скоротити час на їхній аналіз (експрес-аналіз), підвищити

наочність результатів аналізу, й буде сприяти більш повному виявленню резервів зниження собівартості продукції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кажарская О., Кашевская Г., Синкевич А. Распределение затрат в управленческом учете. – Режим доступу до докум. : <http://sinkevich.org/r/about/articles/costallocation>
2. Керимов В.Э., Комарова Н.Н., Епифанов А.А.. Организация управленческого учета по системе «директ-костинг». – Режим доступу до докум. : <http://www.management.com.ua/finance/fin040.html>
3. Колесников А. «Идеальная» модель системы управленческого учета. – Режим доступу

- до докум. : отечественных предприятиях с применением
<http://www.mista.ru/articles1c/hare/article.71.html> зарубежных методов расчета себестоимости. –
4. Кулакова О.Г. Современные методы Режим доступа до докум. :
управления. – Режим доступа до докум. : <http://www.cis2000.ru/Budgeting/> http://www.cemi.rssi.ru/mei/articles/sajfi_3
5. Литвинов Н.В. Прямые и косвенные 7. Шеремет А. Д. Анализ и диагностика
расходы, их классификация. – Режим доступа до финансово-хозяйственной деятельности
докум. : <http://www.yans-audit.ru/?p=68#> предприятия: Учебник / А. Д. Шеремет. – М. :
6. Цветков В.А., Сайфиева С.Н. ИНФРА-М, 2008. – 367с.
Оптимизация учета производственных издержек на

Аннотация. Статья посвящена решению проблем анализа расходов предприятия. Акцентирован анализ структурной динамики прямых и косвенных расходов.

Ключевые слова: расходы, анализ расходов, прямые расходы, косвенные расходы, динамика расходов.

Summary. The article is devoted to a problems of enterprise charges analysis. The analysis of structural dynamics of direct and indirect charges is accented.

Keywords: charges, analysis of charges, direct charges, indirect charges, dynamics of charges.

*Рецензент д.е.н., профессор ХНЕУ Попов А.Є.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Назаренко І.Л.*

УДК 658.7(043)

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА

Литвиненко А.О., викладач (ХНЕУ)

Дістав подальшого розвитку методичний підхід до розробки стратегії розвитку матеріально-технічної бази підприємства, що на відміну від існуючих орієнтований на формалізацію типових стратегічних рішень методами портфельного аналізу, базується на логіці розширеної логістичної взаємодії й зорієнтований на кооперативне управління бізнес-процесами підприємства та його контрагентів. Прийняття авторських пропозицій дозволяє подолати протиріччя між ступенем розкриття потенціалу складових матеріально-технічної бази підприємства й забезпечити технологічне оновлення через трансферт інноваційного знання.

Ключові слова: стратегія розвитку, матеріально-технічна база підприємства, портфельний аналіз, типові стратегічні рішення.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В умовах прояву негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи досить актуальними постають питання відтворення наявного потенціалу національних товаровиробників. Оскільки ж саме матеріально-технічна база підприємства (МТБП) складає досить вагомий складовий потенціал будь-якого суб'єкта господарювання (тут автором підтримується ресурсний підхід до стратегічного управління, початково задекларований в роботах Д. Дж. Тіса [99]), то й розробки у сфері організації

стратегічного управління розвитком МТБП набувають особливої актуальності та практичної значущості. Тут слід звернути увагу, що теоретичні дослідження і прикладні розробки зарубіжних вчених не завжди враховують особливості господарювання національних промислових підприємств, а у вітчизняній літературі розробка проблеми управління розвитком матеріально-технічної бази має здебільшого фрагментарний характер і здійснюється переважно в межах дослідження проблематики пошуку джерел фінансування розвитку, реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності та управління ефективністю